

tanár: A jogrendszer. — DR. BÓNIS GYÖRGY egyetemi ny. rk. tanár: Hagyomány és haladás az erdélyi jog fejlődésében. — DR. VENCZEL JÓZSEF, az Erdélyi Tudományos Intézet tanára: A volt határőrezredek vagyonának sorsa.

A vándorgyűlés záróbeszédét az Egyesület elnökségének felkérésére DR. MARTONYI JÁNOS egyetemi ny. rk. tanár, a Szakosztály titkára mondta.

4. A szakosztályi üléseken elhangzott előadásokat „Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztályának Értekezései“ címmel indított önálló kiadványsorozatban tettük közzé. Ennek keretében eddig öt füzet jelent meg; ezek közül az első DR. CSEKEY ISTVÁN egyetemi ny. r. tanárnak az 1942. december 18-i vitaülésen „Teher-e közigazgatási intézkedéssel kivételt a miniszter saját rendelete alól?“ címen tartott előadását és az ehhez való hozzászólásokat, a többiek pedig a 2. alatt felsorolt négy felolvasást tartalmazzák, összesen 12 és fél ív terjedelemben. A 2. számú füzet DR. BUZA LÁSZLÓ előadásán és az ülésen elhangzott hozzászólásokon kívül DR. VITÉZ MOÓR GYULA budapesti egyetemi ny. r. tanár által beküldött, „Az állam joga és a magánosok joga“ című reflexiókat is magában foglalja. A kiadványokat a Szakosztály minden tagjának megküldöttük.

5. A Szakosztály, valamint a Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály közös folyóiratának, az Erdélyi Múzeumnak szerkesztésében Szakosztályunk részéről a titkár vett részt. A Szakosztály tagjai közül DR. MIKÓ IMRE és SZÉKELY GYULA nagyobb tanulmányokkal, DR. BALOGH ARTÚR elnök pedig könyvismertetéssel szerepelt a folyóiratban.

6. Az 1943. december 18-án tartott szakosztályi közgyűlésen DR. BALOGH ARTÚR elnök „Az állam tudománya és a háború“ címmel értekezett, majd részleges tisztújításra került sor. DR. MARTONYI JÁNOS a titkári tisztségről másirányú elfoglaltsága miatt lemondott és csak a szakosztályi választmánytól nyert szerkesztői megbízását tartotta meg. A közgyűlés DR. NAGY LÁSZLÓ törvényszéki bírót választotta meg titkárrá, az ügyrend 9. §-ának megfelelő módosításával szervezett külön pénztárosi tisztséget pedig DR. KÖKÉNDI ANTAL egyetemi titkárral töltötte be.

Kolozsvár, 1944. január 3

DR. BALOGH ARTÚR
szakosztályi elnök

DR. MARTONYI JÁNOS
szakosztályi titkár

Jelentés

az Egyesület 1943. évi kiadványairól

Az Elnökség megtisztelő felszólítására az Egyesület 1943. évi kiadványairól a következőkben számolhatok be:

Bár a nyomdai viszonyok súlyosbodtak, az elmúlt év folyamán az Egyesület kiadványok tekintetében nagyjában meg tudta tartani.

sőt bizonyos vonatkozásokban felül is múlta az 1942-ben elért színvonalat. Ezt egyrészt az Egyesület áldozatkész segítsége, másrészt meg a kiadványokat gondozó tárigazgatók, szerkesztők fáradozása tette lehetővé.

1. Az 1943. év folyamán megjelent Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyve az 1942. évre című kiadvány. Ez a kiadvány az Egyesület 1914-ben megszűnt évkönyv-sorozatának újrapótló folytatását jelenti. Az évkönyv keretei ugyan szegényesebbek, mint az első világháború előttié, de megelégedéssel tölthet el az a tudat, hogy a sorozat folytatására a nagy világháború harmadik évében kerülhetett sor, míg az 1914–18-as világháború alkalmával már az első félév után meg kellett szüntetni az évkönyv kiadását. Óvatosságból és takarékoszágból most is az Erdélyi Múzeumhoz kapcsolva, külön lapszámozott mellékletként jelent meg az évkönyv. A Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi, valamint a Jog-, Közgazdasági és Társadalomtudományi Szakosztály tagjai a tagilletményként járó folyóirattal együtt kapták meg az évkönyvet; az Orvosi meg a Természettudományi és Matematikai Szakosztály tagjai számára különnyomat készült és úgy jutott el a kiadvány minden olyan tagunkhoz, aki tagdíjkötelezettségének eleget tett.

2. Az Egyesület a visszatérés óta első vándorgyűlését Désen 1942. október 18–20. napján rendezte meg. A vándorgyűlés lefolyását, valamint az előadások szövegét szokás szerint ez alkalommal is emlékkönyv formájában bocsátotta közre az Egyesület. A kiadvány a következő címmel jelent meg: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Désen 1942. október 18–20. napján tartott tizenhetedik vándorgyűlésének Emlékkönyve, Kolozsvár, 1943. 186 + 4 sztn. l. 23 műnyomású táblával és 1 térképpel.

3. Az Egyesület kiadásában megjelenő Erdélyi Tudományos Füzeteknek 1943-ban 23 száma jelent meg. Nagyrésze különnyomat. Az önállóan megjelentek között mind terjedelmére, mind adatanyagának bőségére nézve legjelentősebb a 163. számú Cs. BOGÁTS DÉNES Háromszéki Oklevél-szójegyzék-e (181 l.). A másik két önállóan megjelent szám: 169. sz. MOZSOLICS AMÁLIA: A bronzkor kronológiájáról (53 l.) és 170. sz. VITA ZSIGMOND: A nagyenyedi Bethlenkollégium ifjúságának irodalmi törekvései a reform-korszak kezdetén (26 l.). A többi füzet az Erdélyi Múzeumból, illetőleg a dési vándorgyűlés emlékkönyvéből készült különnyomat.

4. Az elmúlt évben a Levéltár az 1942. évi Évkönyvből készített különnyomatként önálló füzet alakjában is kiadta 1942. évről szóló jelentését; csatolta azt a két kisebb levéltár anyagáról szóló beszámolóját is, mely eredetileg az Erdélyi Múzeum 1943: 106–10. l.-ján jelent meg. E kiadványt a Levéltár megküldötte a társ-intézményeknek, szakembereknek és mindenekelőtt azoknak, akik a levéltár gyarapításához az elmúlt években adományaikkal, letéteikkel hozzájárultak. Felhasználta és ezután is felhasználja a levéltár e kiadványát és az ezutáni hasonló jellegű kiadványokat is további gyarapításra ösztökélő munkájában.

5. Az Érem- és Régiségtár igazgatója, DR. ROSKA MÁRTON ez évben is folytatta a Közlemények az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárából című jelentős folyóirat kiadását. E jelentés elkészülésének időpontjáig ennek III. 1. jelzetű 121 lapot tartalmazó tekintélyes füzete jelent meg. Az e füzetben közzétett tanulmányok túlnyomó része őskori anyagot dolgoz fel. A III. kötet 2. füzete a kapott szóbeli értesítések szerint 1944 elején napvilágot lát.

6. A Növénytár folyóirata a Scripta Botanica Musei Transsilvanici DR. BEREI Soó REZSŐ szerkesztésében ez évben három füzetbe összevont 12 számban, 172 lap terjedelemben jelent meg; a tavalyi terjedelmét tehát ez a folyóirat egy ívvel haladta meg. A folyóirat a szerkesztő célkitűzésének megfelelően kisebb, különösen Erdély területére vonatkozó növénytani tanulmányokat közöl.

A Növénytár ebben az évben folytatta a Kolozsvár és környéke flórája című mű kiadását. DR. BEREI Soó REZSŐ közreműködésével NYÁRÁDY ERASMUS GYULA ebben az évben az 5—7. részt készítette sajtó alá és jelentette meg 15 íven (240 l.). A kiadói terv szerint e kiadványnak rövidesen megjelennek a befejező füzetei, s akkor e tekintélyes terjedelmű munkában Kolozsvár és környéke növényvilágának hiánytalan ismertetésével rendelkezünk.

Az elmúlt évre esett a Növénytár egy újabb kiadványának, a Fontes Florae Hungaricae — A Magyar Flóra Forrásművei című kiadványsorozat I. kötetének megjelentése is. Az első kötet BEREI Soó REZSŐ összeállításában a cseh-szlovák növénytani irodalom 1918—1940 közötti gazdag bibliográfiáját foglalja össze ilyen címen: Cseh-szlovák irodalom 1918—1940 — Bibliographia operum ceho-slovenicorum Kolozsvár, 1943. 59 l. Bizonyára örömmel várhatják botanikusaink a szerkesztői munkatervben feltüntetett magyar vonatkozású román és lengyel növénytani bibliográfiai munkák megjelenését is.

7. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi, valamint Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudomány Szakosztályának 57. évfolyamában megjelenő folyóirata az Erdélyi Múzeum ebben az évben 38 és 1/2 ív terjedelemben, 7 ív műmelléklettel jelent meg. A folyóirat három éves működéséről a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály 1943. december 15-én történt közgyűlésén részletes beszámoló hangzott el [L. Erdélyi Múzeum XLIX (1944), 263. l.].

8. A Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály megváltoztatta és az Erdélyi Múzeum 1943. évi folyamának 547—52. lapján kiadatta Ügyrendjét; ebből 200 példány különnyomat is készült, főként a később belépő tagok számára.

9. Az orvostudományi Szakosztály folyóiratának, az Értesítő az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztályának munkájáról című kiadványnak újból való megindításáról tavalyi jelentésemben még nem emlékezhettem meg. A folyóiratnak az 1940—41. évi szakosztályi munkát visszatükröző I.

kötete 1942-i évjellel 68 lapon jelent meg. Az LI. kötet mint a címlap belső felén lévő alcím is jelzi, teljes egészében az EME dési vándorgyűlésével kapcsolatban 1942. október 18—19-én tartott orvosi továbbképző előadás-sorozat anyagát közli 124 l. + 1 sztl. lapon. Ez a kötet is 1943 folyamán jelent meg. 1943-as évjellel három kötet jelent meg. LII. kötet 152 l.-ot, az LIII. kötet 135 l. + 2 sztl. l.-ot, a XIV. kötet 160 l.-ot és 19 műnyomású táblát tartalmaz; az LV. kötet megjelenőben van. A Szakosztály elnöksége a nehéz papírviszonyok között is különleges szép papírt tudott biztosítani a kiadvány számára, s így ma a folyóirat mind külsejét, mind terjedelmét tekintve, legjelentősebb szakfolyóirataink közé tartozik. A folyóirat az élénken működő Orvostudományi Szakosztály munkáját tükrözi vissza úgy, hogy a kolozsvári egyetemi, sőt más intézetekben készült, de az író személyénél vagy a tárgy vonatkozásainál fogva a Szakosztály munkásságával kapcsolatban lévő dolgozatokat közöl. A szerkesztés gondos munkáját DR. VITÉZ BERDE KÁROLY szakosztályi elnök és DR. KROMPECHER ISTVÁN szakosztályi titkár végezte.

10. Az EME újra megindított folyóiratainak sorában örömmel kell üdvözlönnünk az 1943 őszén megjelent Múzeumi Füzetek című folyóiratot is. E folyóirat megindítója DR. APÁTHY ISTVÁN volt; 1907-ben mint az Erdélyi Nemzeti Múzeum természettárainak (állat-, ásvány-, növénytár) és a Természettudományi Szakosztálynak folyóirata indult meg, de ilyen minőségében 1909-ben megszűnt. 1911-ben DR. SZÁDECZKY GYULA az Ásványtár értesítőjeként indított hasonló című folyóiratot. Ennek megjelenése az 1919. évi 1. számmal szűnt meg. Ugyancsak 1919-ben szűnt meg a III. kötet 2. füzetével az 1915-ben DR. GYÖRFFY ISTVÁN szerkesztésében megindított Botanikai Múzeumi Füzetek, a Növénytár folyóirata. Az 1943-ban ugyancsak a régi címmel megindított folyóirat most Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Természettudományi és Matematikai Közleményei alcímet viseli. Eddig az Új folyam I. kötetének 1—2. füzete jelent meg 10 iven (160 l.). Bár tartalmi értékelésébe érthetően nem bocsátkozhatom, örömmel állapíthatom meg, hogy az eddig közzétett tanulmányok csaknem mindenike erdélyi anyagot dolgoz fel. A folyóirat külső kiállítása, a papíranyag szépsége meg egyaránt dicséri a szerkesztőt, DR. MALÁN MIHÁLYT és a Minerva Rt. nyomdáját.

11. A Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztálynak a Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztállyal közös folyóiratában, az Erdélyi Múzeumban az előbbi szakosztály körébe tartozó dolgozatok szerkesztését DR. MARTONYI JÁNOS végezte. A Szakosztály kiadta újabb, módosított ügyrendjét is (Kolozsvár, 1943. 8. 1.) és megindította ugyancsak DR. MARTONYI JÁNOS szerkesztésében Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog-, Közgazdaság és Társadalomtudományi Szakosztályának Értekezései című kiadványsorozatát. Ebből eddig a következő öt szám jelent meg: 1. DR. CSEKEY ISTVÁN: Tehet-e közigazgatási intézkedéssel kivételt a miniszter saját rendelete alól? Kolozsvár, 1943. 16 l.—2.

DR. BUZA LÁSZLÓ: A közjog és magánjog fogalmi elhatárolásának kérdése. — DR. VITÉZ MOÓR GYULA: Az állam joga és a magánosok joga. Kolozsvár, 1943. 40. l. — 3. DR. SCHNELLER KÁROLY: Szórványok és szigetek sorsa Kolozs vármegyében. Kolozsvár, 1943. 70 l. — 4. DR. CSIZMADIA ANDOR: Szociálpolitika a reformkori Kolozsváron. Kolozsvár, 1943. 41 l. — 5. DR. KISS MÓR: A római jogi gyakorlatok jelentősége a jogi oktatásban. — DR. SZEMÉLYI KÁLMÁN: Vétkekességi fokozatok értékelése a római jogban. Kolozsvár, 1943. 29 l.

12. Egyesületünk támogatásával jelent meg 1943 folyamán az Erdélyi Tudományos Intézetnek egyik sorozatnyitó kiadványa Erdély Régészeti Repertorium á-nak ROSKA MÁRTON munkájából származó I., őskorral foglalkozó, a magyar szakirodalom számára bizonyára sok meglepetést hozó, hatalmas kötete.¹

A múzeumi kéziratár egyik jelentős kéziratát, Hermányi Dienes József anekdóta-gyűjteményét adta ki az Erdélyi Ritkaságok sorozatában GYÖRGY LAJOS.² Sajnos, a kiadvány-sorozat céljainak megfelelőleg a kéziratból csak válogatott anekdotákat adott ki, és így e művelődéstörténeti szempontból egyik legjelentősebb XVIII. századi erdélyi forrásunk a tudományos kutatás számára kihagyott jelentős részleteiben továbbra is hozzáférhetetlen marad, illetőleg csak kéziratban tanulmányozható.

Az egyesületi kiadványok seregszemléje után nyugodt megelégedéssel tekinthetünk vissza az elmúlt évre. A szellemi és anyagi feltételek e súlyos nehézségei közepette olyan kiadói tevékenységet fejtettek ki az EME különböző szervei, hogy ezt a kiadói évet olyannak tekinthetjük, mint amelyben az Egyesületnek legtöbb kiadványa jelent meg. Reméljük, hogy a kívülállók e részünkről pusztán a mennyiségre vonatkozó megállapítást a milyenségre vonatkozó értékeléssel kedvezően egészítik ki.

Az Egyesület központi kiadványainak és az Erdélyi Múzeum füzetekinek kiadóhivatali gondozására 1944. februárjától BRÜLL EMÁNUEL tanár urat kértem fel. Odaadó vezetése alatt nemcsak a központi meg az időszakonként megjelenő kiadványok elküldése terén tapasztalható a legnagyobb lelkiismeretesség és pontosság, de régebbi kiadványaink raktári elhelyezése és számontartása, a bizományosokkal való kapcsolatok fenntartása és kiterjesztése is jelentősen megjavult, illetőleg fejlődött. Alatta a kiadóhivatali számadások előbbi rendetlensége is megszűnt. Az új könyvelési rendszer megindításában teljesen önzetlenül nagy segítségére volt KOPETZNY KÁROLYNÉ úrnő. Szerkesztői minőségben mindkettőjüknek itt is köszönetemet fejezem ki.

Mindennek megállapítása után legyen szabad megjegyeznem, hogy az Egyesületnek legtöbb kiadványát a Minerva Rt. állította elő. S ha a szerkesztők talán néha tapasztaltak is bizonyos nehézségeket a kiad-

¹ *Thesaurus Antiquitatum Transsilvanicarum. Tom. I. Praehistorica — Erdély Régészeti Repertoriuma I. Őskor*, Kolozsvár, 1942. 368 l. 376 képpel és 25 térképpel.

² *Nagyenyedi síró Heraklitus és hol mosolygó s hol kacagó Demokritos*. Kolozsvár, 1943. I. köt. XVI + 182 l., II. köt. 196 l:

ványok készítésében, tapasztalhatták azt is, hogy a rendkívüli viszonyok között dolgozó vállalat nyomdaüzemének vezetői és munkásai megtesznek mindent, hogy a kezük alól kikerülő kiadvány lehetőleg kifogástalan legyen. Remélhető, hogy majd a nyugodtabb viszonyok beálltával a közös fáradozás még eredményesebb, még kifogástalanabb kiadványokat hozó lesz.

Egyelőre azonban előreláthatólag nem ez, hanem a kiadványok külső kiállításában és terjedelmében való visszaesésre, illetőleg csökkenésre van kilátás. A nyomdai árakban 1943 végén hirtelen bekövetkezett drágulás után már 1944 elején a papírárak újabb emelése szinte kétségtelenül ismételt munkabér-emelkedés várható. Az Egyesület Igazgatóválasztmánya már 1943 végén is csak az előbbi évek pénztári maradványainak szinte teljes felhasználásával tudta a szerkesztők addig vállalt anyagi kötelezettségeinek fedezetét biztosítani. Az 1944. évben az Egyesület jövedelmei egyáltalában nem növekednek, viszont kiadásai feltétlenül emelkednek. Az egyesületi szerveknek és főként a szerkesztőknek teljes megértéssel kell nézniük az Egyesület anyagi helyzetét. Minthogy az Egyesület jövedelmeinek korlátozottsága miatt nem emelheti számottevően a folyóiratokra és a kiadványokra fordítható átalányokat, ha a szerkesztők más úton nem tudnak segíteni magukon, csakis a kiadványok terjedelmének jelentős csökkentésével vészelhetjük át az 1944. évet. Bár szerkesztői minőségemben engem is súlyosan érintenek majd e rendkívüli helyzet sajnálatos következményei, teljes megértéssel be kell látnunk, hogy mindnyájunknak áldozatot kell hoznunk az Egyesület anyagi egyensúlyának fenntartása érdekében.

Jelentésem a Tekintetes Választmány szíves figyelmébe ajánlva,
vagyok

Kolozsvár, 1944. január 1-én

tagtársi tisztelettel

SZABÓ T. ATTILA
igazgató-tag